

Éles Éva*

Jövevények és idegenek. Eszkatológiai identitás és öntudat Péter első levelében**

Bevezetés

A keresztyén emberkép gyakorta összefonódik a *homo viator* (valás)filozófiai eszmével. Gabriel Marcel, a keresztyén egzisztencializmus atyja a *Homo viator: Bevezetés a reménység metafizikájába* című könyvében kísérli meg összefonni a vallás és a filozófia idevágó szálait.¹ A földön eltöltött életre, arra a néhány évtizedre úgy tekintünk, mint egy utazásra, vándorlásra. Ez a megállapítás több kérdést váltott ki: honnan indultunk egykor, és hova érkezünk majd meg? Ha átutazók vagyunk, akkor ennek megfelelően miként kell a világhoz és azokhoz viszonyulnunk, akik velünk együtt egy időben és egy térben vándorolnak? És vajon Péter első levele milyen értelemben nevezi címzettjeit „jövevények”-nek és „idegenek”-nek (1Pt 1,1; 2,11)? Ezt az identitást viszont nem csupán Izráel népének teológiai tradíciójában lehet értelmezni, hanem abban az új egzisztenciában is, amelyben a keresztség által lehet részesedni.

Ez az előadás Péter első levelének azon összefüggéseit emeli ki, amelyekben a szerző a keresztyén identitás eszkatologikus megalapozását nyújtja. Ennek az identitásnak a sarokpontját pedig az 1Pt 2,2-ben találjuk: „mint újszülött csecsemők a hamisítatlan lelki tejet kívánjátok, hogy azon növeked-

* Éles Éva (Szamosardó, 1988) 2007–2013 között folytatott teológiai tanulmányokat a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben (KPTI), 2013-tól a Katonai Református Egyházközség lelkésze. 2017–2018 között a kampeni Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt) fakultásán folytatott magiszteri tanulmányokat és szerzett MTh-oklevelet újszövetségi szakon. 2019-től bekapcsolódott a KPTI Ravasz László Gyakorlati Teológiai Kutatóközpont munkájába, 2020-tól a Debreceni Református Hittudományi Egyetem (DRHE) doktorandusza. Kutatási területei: szenvedés és jó cselekedetek kapcsolata Péter első levelében, Péter leveleinek homiletikuma, a bibliai szöveg irodalmi jellegzetességeinek homiletikai jelentősége Péter levelei alapján. 2021-től a KPTI óraadó tanára.

** Az itt közölt írás annak az előadásnak a szerkesztett változata, amely a DRHE által szervezett X. Nemzetközi Patmosz-konferencián hangzott el 2022. október 22-én.

¹ Marcel, Gabriel: *Homo viator. La Métaphysique de Royce*. Aubier, Paris 1945.

jetek az üdvösségre”. Amint látni fogjuk, ezek az összefüggések a *homo viator* kérdésfelvetéseivel metszik egymást, de bizonyos ponton azt meg is haladják.

Péter első levelét olvasva felfigyelhetünk arra, hogy szerzője kedvét leli olvasóinak, illetve hallgatóinak legkülönbébb módon való megnevezésében, címkézésben, amely e körlevél műfaji sajátosságaihoz is igazodhat: „jövevények”, „idegenek”, „szentek”, „kiválasztottak”, „újszülött csecsemők”, „élőkövek”, „választott nemzetség”, „királyi papság”, „szent nemzet”, „Isten tulajdonba vett népe”. Vajon lehet-e a keresztyén ember mindegyik anélkül, hogy személyisége szét ne forgácsolódna? Újszövetségi eszkatológiákról lévén szó, fontos kiegészítenünk az előbbi kérdést: a túlvilági képzetek sokfélesége miként alakítja személyiségünket? Mi az a kohéziós erő, amely egybetartja ezeket az identitásrészeket? Melyik az a metanarratíva – kérdezhetjük a posztmodernség alkonyán –, amelyben ez a komplex identitás kibontakozhat?

A felvetett kérdéseket az „idegenek” és „jövevények” jelzők megértésével igyekezzünk körüljárni.²

1. Mit tudunk a megszólítottakról?

E pont alatt néhány értelmezési lehetőséget vizsgálunk meg. Ezek az értelmezések csupán csekély mértékben nyújtottak segítséget a kérdés megválaszolásához, egy végső szentenciához, és inkább csak a kutatás serkentését eredményezték. A levél címzése és üdvözlése ekképpen hangzik: „Péter, Jézus Krisztus apostola Pontusz, Galácia, Kappadócia, Ázsia és Bitinia szórványában élő jövevényeknek, akik ki vannak választva az Atya Isten eleve elrendelése szerint a Lélek megszentelő munkája által az engedelmességre és a Jézus Krisztus vérével való meghintésre: kegyelem és békesség adassék nektek bőségesen.” (1,1–3)

² Az „idegenek és jövevények” sokoldalú értelmezéseit szinte mindegyik megkerülhetetlen Péter-kommentárban megtaláljuk: Selwyn, Edward Gordon: *The First Epistle of St. Peter: The Greek Text with Introduction, Notes and Essays*. 2nd Edition. Macmillan & Company, Ltd., London 1958, 42–47. Elliott, John Hall: *1 Peter: A New Translation with Introduction and Commentary*. The Anchor Bible 37B. Doubleday, New York 2000, 94–102., 173–175. Achtemeier, Paul J.: *1 Peter: A Commentary on First Peter*. Hermeneia. Fortress Press, Minneapolis 1996, 56. Jobs, Karen H.: *1 Peter*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament. Baker Academic, Grand Rapids, MI 2005, 72. Keener, Craig S.: *1 Peter. A Commentary*. Baker Academic, Grand Rapids, MI 2021, 142–143. stb.

Már a legelején, a levél felütésében látjuk, hogy egyszerre történik a címzettek fizikai, azaz térbeli és lelki, teológiai elhelyezése: a szerző üdvtörténeti ívbe illeszti a történelem egy meghatározott időpontjában és terében élő keresztyéneket, s egyben a hit legalapvetőbb tételeinek keresztmetszetét is nyújtja. Kérdés, hogy a jövevény fogalma melyik kategóriához tartozik: a történelmihez vagy pedig az üdvtörténetihez.

Az öt tartomány Kis-Ázsia középső és északkeleti részén fekszik, a mai Törökország területén. Olyan római provinciákról van szó, amelyek nem tartoztak Pál apostol működési területeihez, s ezért a nagy missziós utak árnyékába kerültek. Ezek a provinciák lazán kapcsolódtak Jeruzsálem, illetve Antiókhia missziós centrumaihoz,³ és egyedül a Péter nevében írt leveleket tekinthetjük olyan kompenzációs törekvésnek, amely a térség teológiai kiemelkedésének és jövőbeli nagy ívű útjának a kezdő lökését adja.⁴

Az itteni keresztyénség kezdetei nem személy-, illetve tekintélycentrikusak, hanem emberi szemmel nézve sokkal inkább az *esetlegesség* kapcsolható hozzá. Ez egyfelől azt jelenti, hogy az Újszövetség alapján nem lehet kellő bizonyossággal rekonstruálni e régió lelki térképét, a keresztyénség itteni kezdeteit. Másfelől kérdés, hogy lehet-e egyáltalán pontos állításokat és következtetéseket megfogalmazni egy ilyen rövidre fogott írás, levél alapján. A *nomen est omen* sajátos értelmezése alapján maga a levél is „idegenné és jövevényé” lett a kánonon belül, s aki ezzel foglalkozik, hamar rádöbben arra, hogy mennyire ingoványos területen mozog, és hogy mennyire rá van utalva, hogy a biblián kívüli forrásokra és ismeretanyagra támaszkodjék.

³ Figyelemre méltó annak a lutheránus bibliakutatónak a vallomása, akinek teljes szakmai karrierje Péter első levelének kutatására épült: „minél többet tanulmányozom, annál idegenebbnek tűnik a főáramlatú keresztyénség érdekeltségeihez és elképzeléseikhez képest”. Ld. Jobs, Karen H.: *i. m.* 23.

⁴ A Kr. u. 2–4. században Észak-Közép-Kis-Ázsia teológiai reneszánszát éli az innen származó püspökök, például Hierapolisi Papias, hitvédők, később pedig a hit tisztaságáért harcoló egyházatyák révén. Ezek közül megemlítendő a nagy hatású kappadókiai atyák, Cézáreai (Nagy) Baszileiosz, Nüsszai Gergely és Nazianzoszi Gergely Áriusszal szemben folytatott küzdelme. Ennek eredményeképpen született meg a Niceai Hitvallás (Kr. u. 325). Ám Kis-Ázsia a második századi eretnkségek fészkevé is vált, ugyanis itt jelentős tévtanítások izmosodtak meg, például a szinopéi Marcioné Pontus területén, aki zsidóellenes színezetű eszméket képviselt, vagy a frígiai Montanoszé, aki a karizmatikus-pneumatikus montanizmust alapította meg. Már Péter másik levele keletkezésének idejében is sejtethők voltak az erősen lokális tévtanítási törekvések, amelyeknek igencsak kedvezett a térség kulturális-társadalmi elszigeteltsége (ld. lentebb a 2Pt 2,1-et). Ld. Achtemeier, Paul J.: *i. m.* 50.

1.1. Idegenek és jövevények a görög-római kultúrkörben

A Biblián kívüli evidenciák mérlegeléséből kiindulva azt állapíthatjuk meg, hogy Kis-Ázsiának ez a római fennhatóság alá tartozó régiója az első században egy távoli és megszelídítetlen térségnek számított, ahol a települések, a kisvárosok egymástól távol, elszórtan, szórványosan feküdtek,⁵ populációjuk pedig az őslakosokból, a görög betelepülőkből, valamint a római gyarmatosokból tevődött össze. Claudius császár mind az öt tartományban alapított római városokat, és ezeket idegenekkel telepítette be.⁶ Latin fordításban ezek az idegenek az úgynevezett *peregrini*, görögül a *παρεπίδημοι*, akiket mindenekelőtt rebellis közösségekként, a *pax Romana* megbontóiként tartottak számon.⁷ Ebben az összefüggésben az idegen megjelölés nem társadalmi címke, hanem olyan személyekre vonatkozó jogi fogalom, aki szabad ember volt, de nem rendelkezett római polgárjoggal a korabeli római társadalom hármass modellje értelmében: *cives*, azaz római polgárok; *latini*, vagyis korlátozott polgárjoggal rendelkező rómaiak; valamint *peregrini*.⁸ Tehát önmagát kínálja az az értelmezés, amely összefüggést láttat a levélbeli idegenek és a gyarmatosítási tendenciák célcsoportja között.

A *παρεπίδημοι* a klasszikus görög nyelvben is igen elterjedt és közismert fogalom volt. Ha ezt összevetjük a *ξένος* – „idegen” és a *βάρβαρος* – „barbár”, „idegen” szavak használatával, gyakran láthatunk jelentésátfedéseket közöttük. A *παρεπίδημος* jelentése „jövevény”, „idegen” vagy „külföldi”, és ez ellentétben áll a *πολίτης* – „egy ország polgára”, az *ἐπιχώριος* – „egy ország lakosa”, „bennszülött, őshonos” és az *ἔνδημος* – „bennszülött”, „ős-

⁵ Jobs, Karen H.: *i. m.* 47–48. Vö. Harris, William. V.: Towards a Study of the Roman Slave Trade. In: D’Arms, John H. – Kopf, Elizabeth C. (eds.): *The Seaborne Commerce of Ancient Rome: Studies in Archaeology and History*. Memoirs of the American Academy in Rome, vol. 36. Rome 1980, (117–140) 122. Harris kutatása szerint a görögök és makedónok által megalapított Prügia az első századra egy „poszt-állami” zónává degradálódott. Prügia meghatározó példa arra, hogy egy korábbi központ miként szorul perifériára a megváltozott politikai hatalmak égisze alatt. Ld. Mckehnie, Paul: *Christianizing Asia Minor: Conversion, Communities, and Social Change in the Pre-Constantinian Era*. Cambridge University Press, Cambridge 2019, 3.

⁶ Mitchell, Stephen: *Anatolia: Land, Men, and Gods in Asia Minor. I: The Celts and the Impact of Roman Rule*. Clarendon Press, Oxford 1993, 95–98.

⁷ Noy, David: *Foreigners at Rome: Citizens and Strangers*. Duckworth with The Classical Press of Wales, London 2000, 46.

⁸ Jobs, Karen H.: *i. m.* 37.

honos” szavakkal.⁹ Emellett *παρεπίδημος* „vándor”-t és „menekült”-et is jelenthet, tehát olyan embert, aki meghatározott ideig valahol letelepedett, de anélkül, hogy ott állandó otthont teremtett volna. Gyakran előfordult, hogy a görög polgárok *παρεπίδημοι*-ként kértek engedélyt arra, hogy átmenetileg tartózkodhassanak egy városban. A feljegyzések szerint ez húsz napot jelenthetett, és a mai vízumigényléshez volt hasonló. Természetesen a *παρεπίδημος* társadalmi műszó az eszmei áramlatok szókincsébe is beépült, és Alexandriai Philón, aki metaforikus magasságokba röpitette a zsidó hagyományt, teljesen összezavarta az egykori és mai teológusokat. Az Ábrahám-nak tett isteni ígéret, miszerint „neked és utódaidnak adom a földet, ahol jövevény vagy” (1Móz 17,8) allegorikus értelmezése kapcsán megállapítja, hogy az erényes ember elméje csupán vándor, vendég, és csak ideiglenesen tartózkodik a testben és a földön, igazi otthona pedig a menny. (*Questiones et solutiones in Genesim et in Exodum* 3,45)¹⁰ Hasonlóképpen a bölcshember csak vendég, vándor a testben, olyan, mint aki idegen földön tartózkodik, erényei viszont azt mutatják, hogy máshova tartozik. Tehát az erények egy másik világból származnak (*De confusione linguarum* 77).¹¹ Római oldalról, jóval később Marcus Aurelius ezt mondja: „Az élet küzdelem és átmeneti tartózkodás [*παρεπίδημία*] egy idegen országban.” (*Elmélkedések* 2,15)¹²

A hellenista dualista antropológiák letükrözik az akkori társadalmi körülményeket. Az első század korszelleme nyilván áthatotta a keresztyén antropológiát, a testről és lélekről alkotott gondolkodást, felfogást. Némi retorikával árnyalni lehetett ezeket a nyelvi meghatározottságokat, ám volt egy adott fogalomkészlet, fogalomreferencia, és azt kellett használni, azzal kellett misszionálni, az evangéliumot hirdetni és vigasztalni. Az inkarnáció viszont ellenkorszellemként lényegesen új szempontot érvényesített, amelyet azóta is értelmezni próbálunk.

⁹ Stählin, Gustav: *Ξένοσ*. In: Kittel, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band V. Kohlhammer, Stuttgart 1954, 1–36.

¹⁰ Philo: *Questions on Genesis*. Translated by Marcus Ralph. Harvard University Press, William Heinemann Ltd., Cambridge, MA. 1953, 242.

¹¹ Philo: *On the Confusion of Tongues*. Translated by F. H. Colson and G. H. Whitaker. Volume 4. Loeb Classical Library 261. Harvard University Press, Cambridge MA 1932.

¹² Marcus Aurelius: *Meditations*. Loeb Classical Library 58. Edited and translated by C. R. Haines. LCL, Harvard University Press, Cambridge, MA 1916. Részletesebb utalásokat ld. Keener, Craig S.: *i. m.* 142–143.

1.2. Az idegenek és jövevények ószövetségi vonatkozásai

További fontos nyelvi és teológiai párhuzamokat a zsidó irodalomban találunk. A LXX két esetben használja a *παρεπίδημος* kifejezést, a héber *גַּר*, illetve *תּוֹשָׁב* szavak fordításaként, és inkább a *παρεπίδημος* lexikális, illetve teológiai párjával, a *πάροικος*-szal fordítja ezeket gyakrabban, és e két szót adott esetben „csereszabatos” kifejezésekként használja, például az ősatya Ábrahámra a Gen 23,(2-)4-ben: „Amikor meghalt Sára Kirjat-Arbában, azaz a Kánaán földjén lévő Hebrónban, Ábrahám bement Sárahoz, hogy meggyászolja és elsirassa őt. Majd fölkelte Ábrahám a halottja mellől, és így szólt a hettitákhoz: Jövevény és idegen [גַּר-וְתוֹשָׁב] – Πάροικος και παρεπίδημος] vagyok köztetek. Adjatok nekem sírhelynek való birtokot nálatok, hogy oda temethessem halottamat!” A Zsolt 39,13/LXX 38,13-ban az Isten segítségével esedező nevezi magát jövevénynek, betelepültek: „Hallgasd meg imádságomat, URam, figyelj segélykiáltásomra! Könnyeim láttán ne légy néma, mert jövevény vagyok nálad, betelepült [כִּי יָגַר אֲנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב] – πάροικος ἐγὼ εἶμι παρὰ σοὶ καὶ παρεπίδημος], mint minden őszám.”

Mózes idegen volt Midián földjén: „Az asszony fiút szült, ő pedig Gersómnak nevezte el, mert azt mondta: „Jövevény [גַּר – πάροικος] lettem idegen földön.” (2Móz 2,22) Az izraeliták Egyiptomban voltak jövevények (*πάροικος*; 5Móz 23,8), Elimélek pedig Móáb földjére ment, hogy ott jövevény lakjék (*παροικῆσαι*; Ruth 1,1).

A Kánaánban való letelepedés után a kifejezés nemcsak az ideiglenes jövevényt jelölte, hanem speciálisabban azt a „letelepedett idegen”-t is, aki állandóan Izráelben élt (2Móz 22,21; 23,9), és külön törvénybeli rendelkezések írták elő, hogy a jövevényekkel és idegenekkel kedvesen és nagylelkűen kell bánni (3Móz 19,10.33–34; 23,22; 5Móz 14,29). Az alapelv pedig így szólt: „Szeressétek hát a jövevényt, mert ti is jövevények voltatok Egyiptomban!” (5Mózes 10,19).¹³

Mivel diaszpórában élő jövevényekről van szó, és a levél rövidege ellenére sűrűn hivatkozik az Ószövetségre, több kutató amellet foglal állást, hogy a megszólított hívek, akiket a levél szerzője szórványában élő jövevényeknek nevez, diaszpórai zsidókból lett keresztyének. Az 1,17–19-ben vi-

¹³ Ld. még 3Móz19,33–34: „Ha jövevény tartózkodik köztetek az országban, ne nyomorgassátok! Olyan legyen a köztetek tartózkodó jövevény, mint a közületek való született izraeli! Szeressétek, mint magatokat, mert ti is jövevények voltatok Egyiptomban. Én, az ÚR vagyok a ti Istenetek!”

szont azt írja nekik, hogy Isten nem veszendő ezüstön vagy aranyon, hanem Krisztus drága vérén váltotta meg őket az atyáiktól örökölt hiábavaló életetükből; a 2,10-ben pedig úgy jellemzi őket, mint akik egykor nem az Isten népe voltak, de most már az ő népévé lettek; majd a 4,3–4-ben így beszél régi és új életvitelükről: „Bizony, elég volt abból, hogy a múltban a pogányok szokása szerint kicsapongásokban, kívánságokban, részegeskedésekben, dorbézolásokban, tivornyázásokban és szentségtelen bálványimádásokban éltek. Azért csodálkoznak rajtatok, sőt káromolnak titeket, mert nem rohantok velük együtt a kicsapongásnak ugyanabba a posványába.” Mindezek figyelembevételével nehéz lenne homogén közösségre gondolni.

1.3. Újszövetségi párhuzamok

Az Újszövetségben két levélben fordul elő az idegenek és jövevények duplikáció.

A Zsid 11,13–16 az ósatyákra vonatkoztatja a két jelzőt, mivel soha nem volt állandó lakhelyük: „Hitben haltak meg ezek mind, anélkül, hogy beteljesültek volna rajtuk az ígéretek. Csak távolról látták és üdvözölték azokat, és vallást tettek arról, hogy idegenek és jövevények [ξένοι και παρεπίδημοί] a földön. Mert akik így beszélnek, jelét adják annak, hogy hazát keresnek. És ha arra a hazára gondoltak volna, amelyből kijöttek, lett volna alkalmuk visszatérni. Így azonban jobb haza után vágyakoztak, mégpedig mennyei után.”

Az Ef 2,19–22 a pogány-keresztyénekre vonatkoztatja a két jelzőt:¹⁴ „Ezért tehát nem vagytok többé idegenek és jövevények [ξένοι και πάροικοι], hanem polgártársai [συνπολιται] szenteknek és háza népe Istennek. Mert ráépültek az apostolok és a próféták alapjára, a sarokkő pedig maga Krisztus Jézus, akiben az egész épület egybeilleszkedik, és szent templommá növekszik az Úrban, és akiben ti is együtt épültök Isten hajlékává a Lélek által.” Mindkét analógia a péterihez hasonlóan a hendiadisz (áltársítás, ikeralak) szóképpel dolgozik, azaz jelzős főnév helyett két különböző főnevet kapcsol össze az „és” kötőszóval.¹⁵ Az állandósult szókapcsolatokat éppen ezért nem lehet elidegeníteni saját kontextusuktól, ugyanis azok fogják majd meghatározni a hendiadisz teológiai akcentusát.

¹⁴ Vö. Geréb Zsolt: *Az Efézusiakhoz írt levél magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület – Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár 2012, 97–98.

¹⁵ Lane, William L.: *Hebrews 9–13*. Word Biblical Commentary 47B. Word, Incorporated, Dallas 2002, 357. Michaels, J. Ramsey: *1 Peter*. Word Biblical Commentary 49. Word, Incorporated, Dallas 2002, 116.

A jövevény és idegen kifejezések tehát irodalmi és történeti párhuzamokban bővülködnek. Abban a szórványlétben, amelyben a kis-ázsiai keresztyének éltek, és amikor a római adminisztráció alatt több szubkultúra szerveződött, a kultúrától függetlenül a lehető legtermészetesebb volt az idegenség és jövevényesség létezési módja. Mindenkinek külön története volt arról, hogy miként került ebbe a térségbe. De hogyan mondhatták el történetüket azok az idegenek, akik hallották az evangéliumot, befogadták azt, s akik Jeruzsálem és Róma közvetítésével kerültek érintkezésbe a misszionált, apostolok által plántált közösségekkel? A levélben is ott áll a határozott felszólítás, amely a Jézus mondását visszhangozza: „Lámpást sem azért gyújtanak, hogy a véka alá tegyék” (Mt 5,15), „ezért legyetek készen mindenkor számot adni mindenkinek, aki számon kéri tőletek a bennetek élő reménységét” (3,15). Nos, valamilyen módon ehhez nyújt segítséget, szókészletet, tartalmat és argumentumot ez a szórványban élő jövevényeknek címzett levél. Egy sajátosan keresztyén beszédmód formai és tartalmi pilléreit komponálja meg.

Ez is egy identitás, amivel a címzetteket az akkori társadalom és politikai hatalomgyakorlás illette. Egy olyan identitás, amelynek nem szükségszerűen kellett öntudattá válnia. Vagy legjobb esetben, szerencsésebb esetben nem vált öntudattá. Az efézusi levél tagadása itt nyer értelmet: „többé nem vagytok idegenek és jövevények”.

2. Mit mond el erről Péter első levele? Az idegenek és jövevények teológiai olvasata

2.1. Keresztség és idegenség

A levélnek az az egyik hangsúlyos üzenete, hogy az idegenség, legyen az római, görög vagy zsidó háttérű, nem szűnik meg a keresztség által, sőt mi több, tovább fokozódik. John H. Elliott például azt mondja, hogy az indikatívuszt imperatívuszként kell értenünk: legyetek idegenek és jövevények! A levél első versében a szerző Kis-Ázsia jövevényeiként szólítja meg hallgatóit. Ezzel nem megbántani és bosszantani kívánta őket, mert akkor a rágalmozó csöcselékhez csatlakozott volna, vagy valamilyen császári rendelet terminológiáját fogadta volna el érvényesnek. Gesztusával azt kívánja kifejezésre juttatni, hogy az új egzisztenciában is megmaradnak a földi paraméterek. A keresztség vize nem mossa el a földrajzi határokat, a társadalmi megbélyegzéseket, a rétegzódéseket és az emberi rendeket; a szolgálta továbbra is

megmarad szolgának, a keresztelési „oklevél” a vegyes házasságok esetében sem lesz valókeresetté.¹⁶

A Krisztus-eseményben való részesedés nem ruházta fel őket egy olyan új természettel sem, amely garantálná a jövő üdvösséget. A gonosz továbbra is kísérteni fogja őket, és a lélek ellen támadó testi vágyak okozta komoly próbáktól sem mentesülnek (2,11). Ezért a szerző többször is az engedelmessegre (ὑποτάσσω) szólítja fel a címzetteket, ugyanis ebből fakad az egész magatartásukat (πάση ἀναστροφῇ) átható szentség (1,15). Tehát antropológiai szempontból az engedelmesseg kohéziós erőt jelent. A magatartás magában foglalja az ember teljes valóját: a kedélyét, a lelkiületét, az öntudatát és az akaratát. Rudolf Bultmann szavaival: a keresztyén életnek ez az aspektusa annak az „aktív megszentelődésnek” felelne meg, amit Isten kíván tőlük (vö. 1Thessz 4,3; Róm 6,19.22).¹⁷ Úgy is fogalmazhatnánk, hogy az engedelmesseg által szentelődik meg a hívők élettere. Ez pedig nem csupán a magánkapcsolatokra érvényes, hanem a társadalmi viszonyokra is. A keresztyének nem mentesülnek a közösség megélésének gyakorlati kudarcaitól, ezért felkészült elmével (διάνοια) és jó lelkiismerettel (συνείδησις) kell Isten rendelkezésére állniuk.

A szerző külön nyomatékosítja a házitáblákban, hogy a házastársaknak, a rabszolgáknak, a gyülekezet szférájában a presbitereknek és ifjaknak tisztaságra és szentségre kell törekedniük. Azért is, mert az engedelmesseg köre innen terjed ki a polgári kapcsolatok aktuális struktúráira, a környezetükben élőkre, a helytartókra, a királyra.¹⁸ Az egyre szélesedő engedelmeségi kör az nyomatékosítja, hogy a keresztyének élete ilyen módon növi be a világot a szenvedések és fenyegetések közepette is. Tehát az engedelmesseg nemcsak antropológiai jellegű, hanem társadalmi kohéziós erő, amely strukturális átszerveződést eredményez. A keresztyén ember nem elszenvedője, közömbös szemlélője a társadalmi eseményeknek, hanem aktív kezdeményezője. A levél szerzője pedig a hit képzelőerejére bízta, hogy mindezt

¹⁶ Feldmeier, Reinhard: *The First Letter of Peter: A Commentary on the Greek Text*. Translated by Peter H. Davids. Baylor University Press, Texas 2008, 147.

¹⁷ Bultmann, Rudolf: *Az Újszövetség teológiája*. Ford. Koczó Pál. Osiris Kiadó, Budapest 2003, 274.

¹⁸ Ld. Hahn, Ferdinand: *Theologie des Neuen Testaments. Band I: Die Vielfalt des Neuen Testaments – Theologiegeschichte des Urchristentums. Band II: Die Einheit des Neuen Testaments – Thematische Darstellung*. 3. nochmals durchgesehene Auflage, Mohr Siebeck, Tübingen 2011, I., 420.

miképpen lehet megvalósítani. Az engedelmességről szóló tanításában tehát kerüli a kényszernek még a látszatát is.

A hívők éppen az új életmódból fakadóan engedelmeskednek szabad embereként (ὡς ἐλεύθεροι¹⁹), önkéntesen, ugyanis ebben az új életmódban a kényszer lehetőséggé minősül át. A Krisztust követők új élete Isten akaratához igazodik (4,2) és Jézus nyomdokain halad előre mindaddig, míg ez a hátralevő idő (τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιώσαι χρόνον) el nem fogy. Az ilyen életből a szent félelem, az élő reménység, a testvérszeretet, a könyörületeség, az alázat és az Isten teremtett világa iránti mély tisztelet sugárzik (vö. τιμάω – 2,13.17; 3,16).

Fontos megjegyeznünk, hogy a keresztyén élet tisztaságára és szentségére vonatkozó intelmek nem a szolid polgári élet megalapozása érdekében hangzanak el, ugyanis azzal, hogy a keresztyének tisztaságra és szentségre törekednek, a hitnek szereznek becsületet egy olyan társadalomban, amely ellenséges magatartást és gyanakvást tanúsít irányukban.²⁰

Az idegenség a szenvedés lehetséges és valós forrásaként fogja végigkísérni a megkeresztelteket egész életük folyamán, mivel azonban az idő múlandó, illékony, a szenvedés is rövid ideig tart. Ezért nem kell túlságosan csodálkozni rajta, sem kétségbeesni miatta: „Szeretteim! A szenvedés tüze miatt, amely megpróbáltatásul támadt közöttetek, ne csodálkozzatok úgy, mintha valami meglepő dolog érne titeket” (4,12). Ez a vers viszont nem mondja el a teljes üzenetet. Ugyanis az idegenség nemcsak a szenvedés forrása, hanem a vigasztalásé és a reménységé is, különösképpen akkor, amikor a keresztyén identitás öntudattá válik. A levél világosabban beszél erről a fordulatról, mint gondolnánk: „Most pedig titeket is megment..., a keresztség, amely nem a test szennyének lemosása, hanem könyörgés Istenhez jó lelkiismeretért a feltámadt Jézus Krisztus által” (3,21).

A levél egyik fontos témája az Istennel való személyes, bensőséges kapcsolat.²¹ Ezért beszélhetünk öntudatról és ennek a felfogásnak a hozadékáról.

¹⁹ Schlier, Heinrich: ἐλεύθερος. In: Kittel, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band II. Kohlhammer, Stuttgart 1950, 484–500.

²⁰ Bultmann, Rudolf: *i. m.* 426.

²¹ Noha a levél a múlt század közepéig az exegetikai érdeklődés peremén maradt, a *scientia eminens practica* teológiájának köszönhetően mégis kortól függetlenül őrizte meg a tudományos világ keretein kívüli relevanciáját. Péter első levelét minden más bibliai iratnál nagyobb mértékben használták igehirdetési alapigeként. Miért? Azért, mert például az idegenek, az élő kövek, az ordító oroszlán, a főpásztor stb. erőteljes képei által oly módon sike-

Ezt megfigyelhetjük a keresztségről és az imádság nyilvános és magánjellegéről szóló tanítás kapcsán is. Szemben a kényszeres, külső mosakodással, amely csak a testet teszi tisztává (vö. Zsid 10,22), a keresztség rítusában a Krisztus-esemény személyessé és belsővé válik. A víz csupán „képmás”, „tükörkép” (ἀντίτυπος – 1Pt 3,21), és nem szabad elterelnie a figyelmet a lényegről, az Istenbe vetett hitről, amelyre a feltámadt Úr Krisztus által van lehetőség²² (1Pt 1,3). Az identitásjegyek megléte és hordozása nem jelent hitet, és ekképpen a külső szertartásokat, a keresztséget, az imádkozást nem lehet automatikus erőforrásoknak tekinteni; viszont olyan lehetőségeknek kell tartanunk ezeket, ahol megvalósul az identitás és öntudat közötti minőségi ugrás.

2.2. Eszkatológiai vonatkozások

A levél eszkatológiai vonatkozású kijelentései arról tanúskodnak, hogy a szerző meg akarja erősíteni a címzetteket a végidőkre vonatkozó várakozásaikban. Újjászületésük biztos, élő reménységet (ἐλπὶς – 1,3.21; 3,15) és örökséget biztosított számukra. Ezt az örökséget Isten a mennyben tartja fenn számukra, „amely készen áll arra, hogy nyilvánvalóvá legyen az utolsó időben” (ἐτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ) (1,5). Ezzel szemben az 1,9-ben már azt a határozott kijelentést teszi a szerző, hogy „elértétek hitetek célját, lelketek üdvösségét” (κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως [ὕμῶν] σωτηρίαν ψυχῶν). Hogyan kell tehát értenünk a kétféle kijelentést? A levél szerzője az üdvjavak alá rendeli a múlt, jelen és jövő kategóriáit, ezért az Újszövetségben megszokott „már igen és még nem” feszültség itt is érvényesül.

A levélben tehát egyszerre találunk megvalósult (1,8–9; 2,18–19) és jövőre mutató eszkatológiai képzetet. Ez a végső időkről, az üdvösségről szóló összetett gondolkodás, hitvilág, amely nyelvi szinten is megmutatkozik, egy elliptikus eszkatológiai struktúrát hoz létre. Ennek elemeit az alábbi táblázatban lehet áttekinthetően szemléltetni.

rült megjelenítenie a keresztyén lét vertikális és horizontális vonatkozásait, hogy széles körű hatást fejtett ki a *praxis pietatis* formáira. Tehát a levél iránt tanúsított tudományos érdeklődést jóval korábban megelőzte az a lelki érdeklődés, amely felismerte a szövegben azt az erőforrást, amelyen keresztül a levél az isteni kijelentéshez kapcsolódhat, és az egész értelmet nyerhet. Vö. Feldmeier, Reinhard: *i. m.* 43.

²² Dunn szerint a levél szemlélete a keresztség intézményesítése ellen kíván hatni. Uo. 358.

<i>Megvalósult eszkatológia</i>	<i>Jövőre mutató eszkatológia</i>
1,17–20: „...szent félelemmel éljétek földi vándorlásotok idején, tudva, hogy nem veszendő dolgokon, ezüstön vagy aranyon váltattatok meg atyáitoktól örökölt hiábavaló életetekből, hanem drága véren, a hibátlan és szeplőtelen Báránynak, Krisztusnak a vérén. Ő ugyan a világ teremtése előtt kiválasztott, de az idők végén <i>megjelent</i> tiéteket...”	1,3–4: „...újjászült minket... <i>az el nem múló, szeplőtelen és hervadhatatlan örökségre, amely a mennyben van fenntartva számotokra.</i> ”
1,8–9. „Őt szeretik, pedig nem látjátok, őbenne hisztek, bár most sem látjátok, és kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvendeztek, mert <i>elértétek hitetek célját, lelketek üdvösségét.</i> ”	1,5: „Titeket pedig Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre, amely készen áll arra, hogy nyilvánvalóvá legyen <i>az utolsó időben.</i> ”
4,17: „Mert <i>itt van az idő</i> , amikor elkezdődik az ítélet Isten háza népén. Ha pedig először rajtunk kezdődik, akkor mi lesz a vége azoknak, akik nem engedelmessé válnak Isten evangéliumának?”	4,7: „Mindennek a vége pedig <i>már közel van</i> : legyetek tehát bölcses és józanok, hogy imádkozhassatok.”
	4,13: „...amennyire részesültök Krisztus szenvedésében, annyira örüljétek, hogy az ő dicsőségének <i>megjelenésekor</i> is ujjongva örülhessetek.”
	5,1: „...én, a presbitertárs és Krisztus szenvedéseinek tanúja, valamint <i>eljövendő dicsőségének</i> is részese...”
	5,4: „És <i>amikor megjelenik</i> a főpásztor, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koszorúját.”
	5,6: „Alázzátok meg tehát magatokat Isten hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon titeket <i>annak idején.</i> ”

Az isteni szó egyszerre kijelent, leleplez és elrejt. Edward Gordon Selwyn is ehhez hasonló megállapításokat tesz: Péter első levele úgy beszél a végről,

mint amely szervesen kapcsolódik mindahhoz, ami már megtörtént mind Jézus Krisztussal, mind az egyházzal. Nem beszél valami teljesen újszerű dologról, hanem valami már megtapasztalt és ismert történés betetőzéséről.²³ Az eszkatológiai otthon nem valami távoli képzet, hiszen annak építése már itt megkezdődik: „ti magatok is mint élő kövek épüljete fel lelki házzá” (2,5). Elég, ha a dicsőség (δόξα) fogalmára nézünk, amely nemcsak a jövőre, Krisztus megjelenésére és az örök dicsőségre vonatkozik (5,1), hanem Krisztus követése már itt, a földi életben kéz a kézben jár a meglőlegezett dicsőség megtapasztalásával. Különösen igaz ez a szenvedésekre nézve. Isten nemcsak jövőbeli ígéretet ad az igazságtalanul szenvedő keresztyének számára (5,6), hanem azt mondja, hogy „boldogok vagytok, mert az a dicsőség Lelke, Isten Lelke megnyugszik rajtatok” (4,14). Noha a külső körülmények szerényen és szegényesen jelenítik meg a kiválasztottak méltóságát, ők felismerik a Lélek jelenlétét, és hogy kimeríthetetlen gazdagság Isten jelenlétében élniük.

2.3. Kériügmaticus összefoglalás

A keresztyének idegenek és jövevények, mert a hit folytonos vándorlásra indította őket, elméjüket és akarataikat pedig küzdésre serkenti, mert Jézus Krisztus nyomdokaiban kell járniuk. Ezek a lábnyomok kivezetik őket a komfortzónából, és újra meg újra idegenné teszik őket a világban. A keresztyének mindig és mindehol jövevények lesznek a világban, ahol elutasítják Jézus Krisztus evangéliumát. A vándorló jövevénynek határokat kell átlépnie. A túrésnek is van határa – mondogatjuk –, ám a házitáblák mindmind határátlépésekről szólnak: önmagunk meghaladásáról, mígnem eljön az utolsó lépés súlytalansága: „Ti, szolgák pedig teljes félelemmel engedelmeskedjete uraitoknak, ne csak a jóknak és méltányosoknak, hanem a kíméletleneknek is” (2,18). „Ugyanígy, ti, asszonyok, engedelmeskedjete férjeteeknek, hogy ha közülük egyesek nem engedelmeskednek az igének, feleségük magaviselete szavak nélkül is megnyerje őket, felfigyelve istenfélő és tiszta életeteekre.”(3,1–2)

A keresztségben nyert identitás akkor válik öntudattá, amikor ez a földi vándorlás, bolyongás követéssé, azaz *imitatio Christivé* lesz: „Krisztus is szenvedett értetek, és példát adott nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek:

²³ Selwyn, Edward Gordon: Eschatology in 1 Peter. In: Davies, William David – Daube, David (eds.): *The Background of the New Testament and its Eschatology: In Honour of Charles Harold Dodd*. Cambridge University Press, Cambridge, UK 1956, 394–401.

ő nem tett bűnt, álnokság sem hagyta el a száját, mikor gyalázták, nem viszonzta a gyalázást; amikor szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem rábízta ezt arra, aki igazságosan ítél” (2,21–23). Idegenek vagyunk, mert nem a saját utunkat járjuk. Itt a keresztyéneknek szóló üzenet meghaladja a *homo viator* filozófiai eszmét: a vándorlás tulajdonképpen azt jelenti, hogy az alfa pontból kiindulva eljutok az ómega pontig, a követésben viszont az, hogy minden lépésben benne van az Alfa és az Ómega. Vagyis: *az eszkatológiai identitás nem más, mint a követés identitása.*

A követés nemcsak szellemi történet, absztrakció – erre Yuval Noah Harari hamar rávágna, hogy „illúzió”²⁴ –, ugyanis a követésnek konkrét társadalmi, történelmi lenyomata van a *Krisztusra hallgató engedelmesség* (ὕπακοή – 1,2.14.22), a *magát Krisztus alá rendelő szolgálatkész engedelmesség* (ὑποτάσσομαι – 2,13.18; 3,1.5.22; 5,5) gyakorlásában.²⁵ A Lélek megszentelő munkája az engedelmességre (εἰς ὑπακοήν) választott ki minket (1,1; ez a levél egyik kulcsszava). A kis-ázsiai kényszerlakhely az engedelmesség által szentelődik meg, a kényszerházasság szintén az engedelmesség által szentelődik meg, és a test is mint a lélek kényszerszállása engedelmesség által szentelődik meg (vö. 2,11: „Szeretteim, kérlek titeket mint jövevényeket és idegeneket: tartózkodjatok a testi vágyaktól, amelyek a lélek ellen harcolnak.” 4,1–2: „Mivel tehát Krisztus testben szenvedett, vértézzétek fel magatokat azzal a felisme-

²⁴ Harari, Yuval Noah: *Homo Sapiens. Az emberiség rövid története.* Ford. Torma Péter. Animus, Budapest 2020, 33. Harari, Yuval Noah: *Homo deus. A holnap rövid története.* Ford. Torma Péter. Animus, Budapest 2022, 262.

²⁵ Ez a rész egy érdekes kérdést vet fel: az engedelmesség ethosza keresztyén mítosz-e, vagy pedig valóságformáló erő? Nem véletlenül került reflektorfénybe Péter első levele az újszövetségi társadalomtudományi kutatások meggyökerezésével. Péter levelének imperatívuszai az „ők” és „ti” spektrumán szabályozzák a kis-ázsiai keresztyének és az őket körülvevő társadalom pozícióját. A szerző provokatív és hajthatatlan, amikor az engedelmisséget (ὕπακοή, ὑποτάσσω) jelöli meg *modus vivendiként* mind a mikro- (házasság, család, gyülekezet), mind a makroközösségek (római birodalom, kis-ázsiai társadalom) optimális működésére nézve. A levél felütése egyenesen arról beszél, hogy a keresztyének engedelmissége nem csupán emberi teljesítményként könyvelhető el. Ennek gyakorlása és megvalósítása az Atya Isten eleve elrendelő és kiválasztó akarata. A történelmi tapasztalatok viszont azt mutatják, hogy az engedelmisség nevében rettenetes visszaélések történtek, ezért ma már kevésbé megfogható számunkra e koncepció ekkleziológiai jelentősége. Mégis talán ezek a visszaélések és a belőlük származó tragédiák láttatják meg velünk a napnál is világosabban, hogy az engedelmisség ethosza valóságformáló erő.

réssel, hogy aki testileg szenved, az elszakad a bűntől, hogy többé ne emberi vágyak, hanem Isten akarata szerint éljétek le testi életek hátralevő idejét.”).

Engedelmeskedni csak a szabadok tudnak. Erről szólnak a koncentrációs táborok, lágerek túlélői. Aki szabad volt, engedelmeskedni tudott, aki nem, az a drótkerítésnek szaladt, vagy a Dunába ugrott. Az idegenség nem szűnik meg, testi határaink nem szűnnek meg, viszont megszentelődnek.

Az idegenséget és jövevénységet egy másik teológiai gondolattal is lehet asszociálni, és csírájában ez is megjelenik a levélben. Ezt az Ószövetség is tisztán megfogalmazza több helyen: „A földet senki ne adja el véglegesen, mert enyém a föld, ti csak jövevények és zsellérek vagytok nálam” (3Móz 25,23). „Mi jövevények és zsellérek vagyunk előtted, mint minden őünk. Napjaink olyanok, mint az árnyék, amelyben állandóság nincsen” (1Krón 29,15). „Hallgasd meg imádságomat, URam, figyelj segélykiáltásomra! Könynyeim láttán ne légy néma, mert jövevény vagyok nálad, betelepült, mint minden őöm. Ne nézz rám haraggal, hadd viduljak föl, mielőtt elmegyek, és nem leszek többé” (Zsolt 39,13–14). „Az Úr a föld és ami betölti, a földkerekség és a rajta lakók” (Zsolt 24,1).

Megvallani, hogy idegenek és jövevények vagyunk, azt jelenti: megvalljuk, hogy nem vagyok magunkéi (Heidelbergi Káté, 1.), hogy teremtettek és megváltottak vagyunk mint Isten tulajdonba vett népe (2,9).

„Akik tehát Isten akaratából szenvednek, azok is ajánlják lelküket a hú Teremtőnek, és cselekedjék a jót!” (4,19) – vigasztal és buzdít a levél szerzője. Semmilyen birtoklevél vagy telekkönyv nem ruház fel bennünket abszolút tulajdonjoggal. Idegenek és jövevények vagyunk, mert nem rendelkezünk életünk felett. Ehhez a szópárhoz kapcsolódik Isten szuverenitásának megvallása is.

Miroslav Volf horvát teológus ezt jegyezte meg frissen megjelent *The Home of God* című könyvének felkonferálásában: „A történelem akkor ér véget, amikor a világ Isten otthonává válik.”²⁶ A történelem akkor el sem kezdődött, ha pedig igen, akkor mi tettük és tesszük minden engedetlenségünkkel idegenné és jövevényé Istent az ő lakóhelyén.²⁷

²⁶ Volf, Miroslav – McAnnally-Linz, Ryan: *The Home of God: A Brief Story of Everything*. Theology for the Life of the World. Brazos Press, Grand Rapids, MI 2022, 4–5., 205.

²⁷ Bultmann szerint „Krisztus a történelem vége”. A történelem helyébe az üdvtörténet lépett, ami által nyilvánvalóvá lett, hogy a megváltásban Isten másodszor is lakóhelyéül választotta a földet. Jézus Krisztus nélkül idegenek és jövevénynek szemléljük Istent. A világ a történelem ellenére is megmaradt Isten lakóhelyének, az emberi engedetlenség viszont,

Felhasznált irodalom

- Achtemeier, Paul J.: *1 Peter: A Commentary on First Peter. Hermeneia*. Fortress Press, Minneapolis 1996.
- Bonhoeffer, Dietrich: *Követés*. Ford. Böröcz Enikő. 3., javított kiadás. Luther Kiadó – Harmat Kiadó, Budapest 2022.
- Bultmann, Rudolf: *Az Újszövetség teológiája*. Ford. Koczó Pál. Osiris Kiadó, Budapest 2003.
- Elliott, John Hall: *1 Peter: A New Translation with Introduction and Commentary*. The Anchor Bible 37B. Doubleday, New York 2000.
- Feldmeier, Reinhard: *The First Letter of Peter: A Commentary on the Greek Text*. Translated by Peter H. Davids. Baylor University Press, Texas 2008.
- Geréb Zsolt: *Az Efézusiakhoz írt levél magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület – Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár 2012.
- Hahn, Ferdinand: *Theologie des Neuen Testaments. Band I: Die Vielfalt des Neuen Testaments – Theologiegeschichte des Urchristentums. Band II: Die Einheit des Neuen Testaments – Thematische Darstellung*. 3. nochmals durchgesehene Auflage, Mohr Siebeck, Tübingen 2011.
- Harari, Yuval Noah: *Homo Sapiens. Az emberiség rövid története*. Ford. Torma Péter. Animus, Budapest 2020.
- Harari, Yuval Noah: *Homo deus. A holnap rövid története*. Ford. Torma Péter. Animus, Budapest 2022.
- Harris, William. V.: *Towards a Study of the Roman Slave Trade*. In: D’Arms, John H. – Kopf, Elizabeth C. (eds.): *The Seaborne Commerce of Ancient Rome: Studies in Archaeology and History*. *Memoirs of the American Academy in Rome*, vol. 36. Rome 1980, 117–140.
- Jobes, Karen H.: *1 Peter. Baker Exegetical Commentary on the New Testament*. Baker Academic, Grand Rapids, MI 2005.
- Keener, Craig S.: *1 Peter. A Commentary*. Baker Academic, Grand Rapids, MI 2021.

ahogyan az Édenkertben is történt, folyamatosan elidegeníti Istent (és önmagát is) teremtett otthonától. Bultmann, Rudolf: *i. m.* 379. Dietrich Bonhoeffer pedig a következő megállapításokat teszi Jézusnak és mai tanítványainak idegenségéről: „Szenvednek a világért, annak bűne, sorsa, boldogsága miatt. A világ ünnepel, ők pedig félreállnak; a világ kiáltja: örüljete az életnek, ők pedig gyászolnak. Látják, hogy a hajó, amelyen ünnepi ujjongás tombol, már léket kapott. A világ haladásról, erőről, jövőről ábrándozik, a tanítványok a végről, az ítéletről, Isten országának megérkezéséről [...]. Ezért idegenek a tanítványok a világban [...]. idegenként annak erejéből élnek, aki annyira idegen volt a világnak. Ez a vigaszuk, jobban mondván ez a vigaszuk a Vigasztalójuk [...]” Ld. Bonhoeffer, Dietrich: *Követés*. Ford. Böröcz Enikő. 3., javított kiadás. Luther Kiadó – Harmat Kiadó, Budapest 2022, 84–85.

- Lane, William L.: *Hebrews 9–13*. Word Biblical Commentary 47B. Word, Incorporated, Dallas 2002.
- Marcel, Gabriel: *Homo viator. La Métaphysique de Royce*. Aubier, Paris 1945.
- Marcus Aurelius: *Meditations*. Loeb Classical Library 58. Edited and translated by C. R. Haines. LCL, Harvard University Press, Cambridge, MA 1916.
- Mckehnie, Paul: *Christianizing Asia Minor: Conversion, Communities, and Social Change in the Pre-Constantinian Era*. Cambridge University Press, Cambridge 2019.
- Michaels, J. Ramsey: *1 Peter*. Word Biblical Commentary 49. Word, Incorporated, Dallas 2002.
- Mitchell, Stephen: *Anatolia: Land, Men, and Gods in Asia Minor. I: The Celts and the Impact of Roman Rule*. Clarendon Press, Oxford 1993.
- Noy, David: *Foreigners at Rome: Citizens and Strangers*. Duckworth with The Classical Press of Wales, London 2000.
- Philo: *On the Confusion of Tongues*. Translated by F. H. Colson and G. H. Whitaker. Volume 4. Loeb Classical Library 261. Harvard University Press, Cambridge MA 1932.
- Philo: *Questions on Genesis*. Translated by Marcus Ralph. Harvard University Press, William Heinemann Ltd, Cambridge, MA 1953
- Schlier, Heinrich: ἐλεύθερος. In: Kittel, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band II. Kohlhammer, Stuttgart 1950, 484–500.
- Selwyn, Edward Gordon: *The First Epistle of St. Peter: The Greek Text with Introduction, Notes and Essays*. 2nd Edition. Macmillan & Company, Ltd., London 1958.
- Selwyn, Edward Gordon: Eschatology in 1 Peter. In: Davies, William David – Daube, David (eds.): *The Background of the New Testament and its Eschatology: In Honour of Charles Harold Dodd*. Cambridge University Press, Cambridge, UK 1956, 394–401.
- Stählin, Gustav: ξένος. In: Kittel, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band V. Kohlhammer, Stuttgart 1954, 1–36.
- Volf, Miroslav – McAnnally-Linz, Ryan: *The Home of God: A Brief Story of Everything*. Theology for the Life of the World. Brazos Press, Grand Rapids, MI 2022.

* * *

Aliens and Exiles.

Eschatological Identity and Consciousness in The First Epistle of Peter

The Christian view of man is often intertwined with the philosophical idea of homo viator (pilgrim man). Gabriel Marcel, the father of Christian existentialism, attempts to weave together the relevant strands of religion and philosophy in his book *Homo viator: Introduction to the Metaphysics of Hope*. We often interpret the lifespan of a few decades on Earth as a journey, a wander. This observation has led to a number of questions: from where did we come from and

where will we arrive? If we are passing travellers, how should we relate appropriately to the world and to those who are travelling with us in the same time and space? And in what sense does Peter's first letter call his addressees "aliens" and "exiles" (1 Peter 1:1; 2:11)? This presentation will highlight the context of Peter's first letter in which the author provides an eschatological grounding for Christian identity. Yet, this identity, in turn, can be understood not only in the theological tradition of the people of Israel, but also in the new existence in which we can participate through baptism. The cornerstone of this identity is found in 1 Peter 2:2: "Like newborn infants, long for the pure spiritual milk, that by it you may grow up into salvation"(ESV).

As we shall see, the petrine context intersects with, and at some point surpasses, the issues raised by the philosophical aspects of homo viator.

Keywords: aliens and exiles, eschatological identity, imitatio Christi, the First Epistle of Peter.